

Oskarshamns kommun
Niclas Lundström
010-356 10 18
niclas.lundstrom@oskarshamn.se

Klimat- och näringslivsdepartementet
kn.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia: kn.cks.remisser@regeringskansliet.se

Yttrande över Kärnkraftsprövnings- utredningens delbetänkande Ny kärnkraft i Sverige – effektivare tillståndsprövning och ändamålsenliga avgifter

Sammanfattande ställningstaganden

- Oskarshamns kommun ställer sig i sin helhet positiv till utredarens förslag om att effektivisera tillståndsprövningen av ny kärnkraft samt revidera avgifterna. Framför allt delar Oskarshamns kommun utredarens uppfattning om vikten av lokal acceptans vid nyetablering av kärntekniska anläggningar.
- Oskarshamns kommun vill poängtera vikten av att arbetet med lokal förankring behöver arbetas med i flera steg och under hela tillståndsprövningsprocessen. Kommunerna där tilltänkta etableringar ska ske har en nyckelroll i detta arbete.
- Oskarshamns kommun anser att det måste ges god tid för att en kommun ska kunna bereda sin tillstyrkan eller sitt veto till regeringens principbeslut.
- Oskarshamns kommun vill att lagkonflikter kopplade till byggandet av ny kärnkraft ska lösas innan den första formella bygglovshandlingen påbörjas, för att säkerställa en effektiv process.
- Oskarshamns kommun vill poängtera vikten av att satsningar som är statligt, regionalt eller kommunalt styrda behöver harmoniera med en eventuell utbyggnad av en kärnteknisk anläggning, exempelvis utbyggnad av el- eller väginfrastruktur. Det är därför av stor vikt att ansvaret är tydligt bland samtliga aktörer som tillsammans ska bidra till en effektiv uppbyggnad av ny kärnkraft, och att samtliga aktörer agerar proaktivt inom sitt eget ansvarsområde.
- Oskarshamns kommun anser att det ekonomiska stödet till kommunernas förväntade del i tillståndsprövningen av kärntekniska anläggningar måste tydliggöras och garanteras. Om utredaren menar allvar med att den lokala acceptansen är central och avgörande för etableringen av ny kärnkraft behöver kommunerna ersättas så att den verksamhet som kommuner är skyldiga att bedriva inte blir lidande.

Bakgrund

Regeringen önskar synpunkter från Oskarshamns kommun på delbetänkandet av Kärnkraftsprövningsutredningen gällande Ny kärnkraft i Sverige – effektivare tillståndsprövning och ändamålsenliga avgifter (SOU 2025:7). Direktivet till utredaren har varit att se över och vid behov föreslå förändringar i nuvarande regler för att underlätta ny kärnkraft. Kraven på strålskydd och kärnsäkerhet ska vara oförändrat höga. Kärnkraftsprövningsutredningen har i detta första delbetänkande redovisat förslag om effektivare tillståndsprövning av kärnkraftsreaktorer genom tydligare och kortare provningstider samt förslag om ändringar i ansökningsavgiften så att avgiftsuttagen blir ändamålsenliga med hänsyn till reaktortyp.

Synpunkter

Ny lag om principbeslut och tillståndsprövning av kärntekniska anläggningar

Oskarshamns kommun ställer sig i sin helhet positiv till utredarens förslag om effektivare tillståndsprövning där ett av de påtagligaste förslagen innebär ett tidigare politiskt ställningstagande jämfört med nuvarande tillståndsprövning. Förslaget att en ny lag om principbeslut införs för kärntekniska anläggningar bedömer Oskarshamns kommun vara positivt för att få till en mer kostnads- och tidseffektiv process men ändå inte göra avkall på kärnteknisk säkerhet och miljörättslig prövning.

Kommunens förankringsarbete

En kommuns möjlighet att kunna förankra en kärnkraftsetablering hos boende och verksamheter i sitt närområde är av yttersta vikt för att det ska bli en lyckad industrisatsning. Förankringsarbetet kan inte enbart ske i den tilltänkta etableringskommunen utan det bör även göras regionalt i de närliggande kommunerna. En god och genomlysande medborgardialog driven av de kommuner där anläggningen är tänkt att vara behöver pågå under hela tillståndsansökningsprocessen. En etablering av kärnteknisk verksamhet kommer påverka lokalsamhället under lång tid.

Oskarshamn har varit en kärnkraftskommun i mer än 50 år. Vår kommun har haft mycket goda erfarenheter av det nära samarbetet med kärnkraftsföretagen som verkar på vår ort. Arbetet har präglats av transparens, tillit och ömsesidig förståelse för vardera parts roll. Den goda dialogen har inte kommit av sig själv utan det har funnits en vilja från tillståndshavare av de kärntekniska anläggningarna, kommunen och andra myndigheter att alla har en betydelsefull del i att skapa lokalt förtroende för den kärntekniska verksamheten. Det har inneburit att både verk samma företag och kommunen kontinuerligt under kärnkraftens närvaro på orten har bidragit med ekonomiska och personella resurser för att upprätthålla förtroendet.

Oskarshamns kommun har en förväntan att tillståndsprövningsprocessen för en eventuell nästa utbyggnad av kärnkraft ska präglas av samma förståelse för det lokala förankringsarbetet som hittills har varit, från uppförandet av de befintliga anläggningarna fram till kärnavfallets slutförvarsprocess. För att det ska lyckas krävs det naturligtvis att det finns ekonomiska medel

tilldelade men även en förståelse för kommunens roll i förankringsarbetet från företagen som önskar bygga kärntekniska anläggningar samt involverade myndigheter. Förhoppningen är att kulturen som finns i dagens samarbete mellan kärnkraftskommunerna och industrin gällande det lokala förankringsarbetet även ska fortsätta i nästa utbyggnadsomgång. En förutsättning för att det ska fortsätta är att det finns formella strukturer där kommunerna involveras i dialoger, beslut och lösningar. Utredarens förslag på prövningsprocess visar på goda initiativ till detta, såsom det kommunala vetot till regeringens principbeslut tidigt i processen.

Kommunens tillstyrkan

Oskarshamns kommuns klara uppfattning är att berörd kommun behöver få goda förutsättningar att hantera en tillstyrkan av regeringens principbeslut. Viktiga förutsättningar är tid, tydlighet och organisation. För att en kommun ska ha tillräckligt med tid krävs det att tillståndsansökan delges kommunen i stort sett samtidigt som den lämnas in till regeringen. Detta för att möjliggöra en rättvis och demokratisk underbyggd behandling av det som kommunen förväntas bedöma, samt tidsmässigt klara av kopplat till den kommunala beslutsordningen. Visserligen kan många delar vara förberedda från kommunens sida men den skarpa ansökan måste behandlas i sin helhet och utvärderas.

I delbetänkandet tas övergripande kriterier upp.

Underlaget behöver översiktligt beskriva påverkan på miljön och människors hälsa samt vilka risker som verksamheten medför. Även tekniska lösningar och relevanta försiktighetsmått behöver översiktligt beskrivas för att ge en bild av vad verksamheten innebär. Det underlättar kommunens arbete att det tas fram en strategisk miljöbedömning inför principbeslutet.¹

Oskarshamns kommun delar utredarens uppfattning men önskar att kriterierna förtydligas. Vidare bedömer Oskarshamns kommun att det är viktigt med ett eller flera kriterier som hanterar de lokala förutsättningarna. Kommuner har olika behov och krav som för den enskilda kommunen är viktiga att uppfylla. Kommunen behöver i sin tur tidigt i processen vara tydlig mot ansökande företag om vad de lokala kriterierna för just den kommunen innebär så att det finns möjlighet att dessa beaktas i ansökan.

För Oskarshamns kommun är det viktigt att en tillstyrkan av principbeslutet ser till hela processen, från byggandet av anläggningar till den långsiktiga hanteringen av avfallet. För att bedöma detta krävs att ansökan kan svara upp på frågor gällande teknik, säkerhet, miljöpåverkan, bolagets ekonomiska förutsättningar etcetera. Kommunen kommer i sig inte ha möjlighet att ha djuplodande sakkunskap om alla delar men behöver få ta del av expertmyndigheters utlåtanden.

Oskarshamns kommuns uppfattning är att det krävs en färdig detaljplan för att kommunen ska kunna tillstyrka regeringens principbeslut. Om inte platsen är godkänd för kärnteknisk verksamhet finns det för många frågetecken som berör de lokala ställningstagandena för att kommunen ska ge sitt tillstyrkande. Vår bedömning är att det kommer att krävas en fastslagen

¹ Sid 471, avsnitt 13.4.3 Andra berörda aktörer i tillståndsprövningen - Kommuner

fysisk plats för den tilltänkta kärntekniska anläggningen för att en kommun ska kunna tillstyrka principbeslutet.

Plan- och bygglagen

Omfattningen av kommunernas arbete kopplat plan- och bygglagen är svår att sätta om. Beroende på vilken typ av kärnteknisk anläggning som planeras, kommer det innebära varierande behov av resurs- och kompetensförstärkning för den enskilda kommunen. Oskarshamns kommun vill betona vikten av det kommunala planmonopolet kvarstår även om det kommer innebära hantering av ärenden som är komplexa och som vanligtvis kommuner aldrig behöver involveras i.

Byggandet av ny kärnkraft är komplext, oavsett teknik eller storlek, vilket kommer att innebära utmaningar i allt från detaljplans- till bygglovshanteringen. Oskarshamns kommun ser en risk i att det blir en fördröjning av bygglovshanteringen då det kan finnas lagkonflikter mellan exempelvis plan- och bygglagen, arbetsmiljölagen och kärntekniklagen. För att tydliggöra förutsättningarna och effektivisera hanteringen önskar Oskarshamns kommun att ett övergripande arbete genomförs kopplat till de eventuella lagkonflikter som finns kopplat till bygglov för en kärnteknisk verksamhet före det första skarpa bygglovsärendet ska hanteras.

Uppdelning av prövningsprocess i kärntekniklag och miljöbalk

Oskarshamns kommun bedömer att förslaget med att separera processen för tillstånd enligt miljöbalken och kärntekniklagen bidrar till en tydlig ansvarsfördelning och möjliggör en effektiv hantering av tillståndsprocessen. Utredaren menar att kommunen även fortsättningsvis kommer ha möjlighet att delta inom ramen för miljöbalksprocessen. Önskvärt vore om kommunerna på ett tydligt sätt involverades i prövningen mot miljöbalken, men även mot kärntekniklagen, för att inte tappa den lokala förankringen i bedömningen.

Lokal infrastruktur som styrs nationellt

I avsnittet 3.4.1 Övriga nödvändiga processer behandlas påverkan på elnätet vid en eventuell utbyggnad av kärnkraft. Oskarshamns kommun ser med viss oro att en utbyggnad av elnät kan bli en flaskhals i kärnkraftsutbyggnaden. Det behöver arbetas proaktivt med dessa frågor och i fas med vad som hanteras kopplat till den kärntekniska anläggningen. I utredningen står det att Svenska kraftnät ska ges tillfälle att yttra sig över ansökan vilket är bra. Bedömningen från Oskarshamns kommun är att Svenska kraftnät och regionala nätägare behöver ta en aktiv roll i elnätsutbyggnaden som harmonierar med tänkbara kärnkraftssatsningar. Eventuell utbyggnad av stam- och regionalnät har långa ledtider då det bland annat involverar många fler markägare och rör sig om ett mycket större geografiskt område än platsen för kärnkraftverket.

Vid en stor industrisatsning såsom byggandet av en kärnteknisk anläggning kommer infrastrukturen kopplat till vägar, järnvägar och hamnar påverkas. Vissa satsningar är tydligt kommunala men många kan kopplas till den statligt styrda infrastrukturen. Utredningen tar upp frågan i avsnitt 3.4.2 Planprocessen. Oskarshamns kommun vill trycka på vikten av att de statligt styrda infrastruktursatsningar måste harmoniera med behovet som kommer att

uppstå på de platser som större kärntekniska anläggningar ska etableras. Det finns risk att processen fördröjs om inte utbyggnaden av infrastruktur harmonierar med utbyggnaden av kärnkraft.

Ändamålsenliga avgifter och ekonomiska förutsättningar för berörda kommuner

Oskarshamns kommun har inga invändningar mot utredarens förslag kring rättvisa och ändamålsenliga avgifter för prövning av nya reaktorer enligt kärntekniklagen. Däremot vill vi belysa vikten av att ge berörda kommuner tillräckliga ekonomiska förutsättningar för att kunna hantera de utgifter som en nyetablering av kärntekniska anläggning innebär. Finns det ett nationellt intresse av att en etablering av kärnteknisk verksamhet ska ske på ett ställe och att därmed kommunen ska vara delaktig i att ta ett nationellt ansvar krävs det att det finns ett ekonomiskt incitament för kommunen.

Kommunen behöver få ekonomisk ersättning under tillståndsprocessens samtliga delar. Från att ett företag visar intresse att exploatera ett område i kommunen till att den kärntekniska verksamheten är i rutinemässig drift. Om inte en kommun kan få ta del av externa medel riskerar den lokala förankringen att fallera och därmed försvåra eller försena de delar i processen som kommunen driver. Vid uteblivet ekonomiskt stöd finns även risk att kommuner behöver omfördela medel från deras kärnverksamhet, såsom exempelvis omsorg och skola, till att skapa en organisation som ska kunna hantera den ökade arbetsmängden kopplat till den kärntekniska etableringen.

Vikten av att det finns ekonomiska medel avsatta för en kommun är exempelvis viktigt i ett inledningsskede. I föreslagen process för tillståndsprövning av kärntekniska anläggningar föreslås SSM få ekonomiska medel att kunna hantera en förberedande dialog kring ansökan. Det är tänkt att de ska kunna ge förhandsbesked gällande organisation och resurser, plats och teknik. En kommun kommer också behöva skapa sig en organisation för att hantera frågor kopplat till de lokala förutsättningarna, såsom exempelvis platsen och infrastrukturen. Om den planerade kärntekniska anläggningen är avsedd att stötta det nationella energisystemet/-behovet kommer det krävas statligt ekonomiskt stöd för att kommunen ska kunna prioritera dessa frågor.

En stor industrisatsning såsom en ny kärnteknisk anläggning skapar troligtvis förhoppningar från en kommuns sida om befolkningsexpansion och ökad sysselsättning. Incitamentet för en kommun att en kärnkraftsetablering ger ökade skatteintäkter är dock inte lika självklar som när kärnkraften senast byggdes ut i Sverige. Utvecklingen av en mer flexibel och distansbaserad arbetsmarknad innebär att en större andel anställda inte kommer att vara folkbokförda, och därmed skattebetalare, i den kommun där deras arbetsplats är lokaliserad. Vidare finns det inte heller en lokal fastighetsskatt som fanns fram till 1978 och som stimulerade kommunens medverkan i utbyggnaden. Att som kommun förväntas bidra till den nationella energilösningen minskar ju mindre stöd kommunen får för att ställa upp.

Utöver behovet av ersättning under tillståndsprocessen kommer även visst ekonomiskt stöd behövas efter att den kärntekniska anläggningen har fått godkännande för rutinemässig drift.

Ett exempel på sådant stöd anser Oskarshamns kommun naturligt sker till en lokal säkerhetsnämnd.

Det är ett risktagande för en kommun att involvera sig i en industrisatsning såsom byggandet av en kärnteknisk anläggning. Finns det inget extra ekonomiskt stöd att söka eller bli tilldelade kan det innebära att lämpliga kommuner behöver tacka nej till etableringen. Oskarshamns kommun har inget förslag på upplägg för statligt stöd men anser att kostnaderna som kommunerna behöver lägga för att möjliggöra den kärnkraftsexpansion som regeringen önskar genomföra behöver finnas med i den totala kostnadskalkylen.

Oskarshamns kommun

Andreas Erlandsson
Kommunstyrelsens ordförande